

խելն = փախուկ, խնելթուկ, «խել կա-
քաւ, ք տեսակ մը ագռաւ է: Կայ նաեւ խել-ռակ
ձեւը»:

խելնեւել = խելաւաւ, մանուկները կը
խելնեւան, այսինքն պահանջկոտ եւ դժուարա-
հաճ կ'ըլլան, կէս լալկան եղանակով աս կ'ու-
զեն, ան կ'ուզեն «շատ մի խելնեւար»:

խելնփ = վերի իմաստով շփացած կամ
ուզուզիկ տղայ, խելացած մանուկ:

խփալ = խփ ձայն հանել, մասնաւորա-
պէս հազէ տառապողին կուրծքէն եկած անբնո
րինակ (anormal) ձայնը, «Սիրաս կու խփայ»,
Հայերէն խփխփ է բուն բառը ֆռ. talesին
համապատասխանելու:

խփրիկ = կլր եւ աղուոր քար եւ այլն,
որ հեռուն նետելու յարմար է:

խփուլթ = տղացկանին ստեանց առաջին
մէկ-երկու աւուր կաթը որ մաքրողական աղ-
դեցութիւն ունի, Հայերէն լեզուին յատուկ
բառերէն մէկն է:

խոյ = ամօթխածութիւն, համեստու-
թիւն: Կիպ, կպած, գոց (շրթունք), կամ
խփուած, քողարկուած դէմք, մարմին կը նշա-
նակէ: Բնիկ Հայերէն է ու ընտիր Բայն է
Խոյնել, որ խմելի աղաւաղումն է հնչման
դիւրութեան համար: Ամօթ բառին հետ զոյգ
ալ կը գործածուի. «խոյս լ'ամօթ չէ միացեր»,
Խպնկոտ = ամչկոտ: «Խպնեխոց եղայ» =
ամօթահար եղայ:

խլրդոնիկ = 1. խլրդ անասունը:
2. Նմանութեամբ՝ scrofulose կոչուած ախտը,
որ մարմինը կը փորէ, կը ծակէ որպէս խլրդուկը
կը ծակէ գետինը, դաշտը (տճ. արծա):

խխուլ = խխում ըլլալ, շատ թրջիլ:

խխուլ = շատ սաստիկ թրջած (ան-
ձրեւէն) «Լաթերը խխում ին էղեր», Գրա-
բարին մէջ «խոխում», ձեւով կ'երեւնայ այս
բառը:

խտոնտ = լաւ խցուած: «Հուշային
բերանը խոռ է», Ոնտ մասնիկը նման է
ուլ-ին (տես-ուլ, սրտառ-ուլ):

խփել = ըմպել: Արմատն է ԽՈՒՄ-
բարիցը՝ «արխիբում», թշնամի: ԽՄԱՆն է ար-
բեցող: Կայ նաեւ աղուոր զոյգը՝ ԿԵՐՈՒՄԻՄ
= խրախճանութիւն:

խւստ = Մէկը միւսին աղջիկ տուող
կամ առնող երկու ընտանիքները իրարու խնամի
կ'ըլլան: Այս բառը Եւրոպացիք չունին, եւ
կ'արժէ որ մեզմէ փոխ առնուն զայն, ինչպէս մեր
թուրք գրացիներն փոխ առած են:

խւստոնթիւն = խնամի յարաբերու-
թիւն: «խնամութիւն անել» = խնամի պար-
տաւորութիւնները կատարել:

խւստոնիւն = խնամի նմանութիւն:
«խնամուկունը խաղալ» = մանուկներուն իբ-
րեւ խնամի իրարու հետ վարուիլն է, իբր դե-
րակատարութիւն, զոր շատ անգամ կ'ընեն
իբրեւ զբոսանք (տես ԽԼ-ԽԼ):

խուկստն = խուկի աման:

խսնալ = 1. ծիծաղիլ, 2. Ուրախանալ.

«խեցի ուր տատգ եկեր է նը շատ խնտացի»:

խստստիւ = այն որ չափազանց շատ
կը խնդայ: Ընտիր բարդ մը:

խստութե կամ Խստութե = ծիծաղ,
«խնտութե եկաւ», — «խնդութե չեմ կրնար
բռնել»:

խուլբել = խողբել, շրջել աչքերը,
բիւրերը պտտեցնել. «աչքերը կու խողբէ»,
կ'ըսեն խեղճերուն եւ հիւանդներուն նկատ-
մամբ:

խուլել = թշնամաբար մտածել, վրէժի
խորհուրդ տածել սրտին մէջ, ինչ ունենալ,
դժգոհիլ:

խուլ = (կը հնչուի խուլ), խողբը =
մարմինին անդամոց կցման գծերուն վրայ, անու-
թիւն եւ աճուկին մէջի գնդիկները, ֆռ. gang-
lions. «խողբը ուռեցեր ին», «խողբը կու
ցաւին», Նմէ անբնական ըլլան ուռոյցները,
կ'ըսեն «խող խող է էղեր»:

խուլնալ = յոգնիլ: «խոնքեր իմ»:

խուլնութե կամ Խուլնութե = յոգնու-
թիւն:

խուշել = եղջիւրով խեղել, եղջերցել:
Կ'ըսուի նաեւ «խոշան կով»:

խուր = ուշամտը, մէկ մասը պակասծ:
Լուսինը երբ լեցուն չէ, խուր է: Երբ ընտանիքին
մէկ անդամը կը պանդխտէ կամ կը մեռնի,
տեղը «խուր» կը մնայ իր հակադիրն է «բուր»,
«խուր չի բռներ», պակաս տեղը չի լեցնելու: Կե-
րակուր մը որ աննշարար չէ կամ եկամուտ մը
որ քիչ է «խուր չի բռնել»:

Այս «խուր», յորմէ «խուր», բայը,
ծանօթ «խոր», «հոր», «փոր» ձեւերով ար-
մատին ուրիշ մէկ եղանակաւորումն է, իր նշա-
նակութեան յատուկ եւ պատուական երանգովը,
զոր գրաբարը վերապած է մեզի աւանդել:

Խուրել = ամբողջէ մը ունէ մաս մը,
փոքր կամ մեծ, առնուլ, հանել, զատել, կտրել:
Կան ուտելիքներ որ, ինչպէս «գայմագ», եւ
«բագլաւ», այս ինչ խուրութեամբ ափսէի

կամ սեղանի մը մէջ կը պատրաստուին, կ'եփուին, անոնց մամուղը թնեմէն մաս մը պակսեցնել, զանոնք «խոռել» է: Հիւրերուն առջեւ գրուած խորոված ոչխարն, հաւն, եւ այլն, «խոռած», պէտք չէ ըլլան: Մեր այս «խոռ», «խոռել»-ին նշանակութեամբ առանձին արմատ մը եւրոպական լեզուներն ալ չունին:

ԽՈՏ = խոտ: Կայ նաեւ խոտիկ: «Էղեր ինք ուլիկ, թը տ'ուտինք խոտիկ», իսկ «խոտի կոտ» կը նշանակէ, փոխարեքարար, ապուշ, թանձրամիտ:

ԽՈՏԿՈՒԹ = խոտով լեցուած: ՈՅԷԷ կարասի, բարձի, անկողնոյ տապաստակ եւ այլն որ խոտով լեցուած է, «խոտուռ» է:

ԽՈՐՇՈՒՖ = մորթային ակտմը, eczéma. ԽՈՐՄՈՒՖ = խօսք, խօսելու կարողութիւն: Հիւանդ մը որ չէ կարող խօսիլ (կաթուած ունենալով)՝ խորսոնքը բռնուեր է:

ԽՈՏԵԼ ԿԱՄ ԽՈՍԵԼ = խիթ ունենալ՝ «փորս կը խցտէ», «առջաս շատ խոցտեց»:

ԽՈՏՈՒՖ = խիթ, ցաւ, փորի, ակոյայի խոցոտք:

ԽՈՒԶԱՄ = գէշ, յոռի: Ինչպէս ուտելիք մը խուած կընայ ըլլալ, հագնելիք մ'ալ կընար «խուզած» ըլլալ:

ԽՈՒԶՈՒԹԻՒՆ = անհանգարտութիւն, չարաճճիութիւն մանկանց: «Խուզութիւն շատ կ'անէ», «խուզութիւն չի տ'անես նը հետս կու տանիմ քեզ», կը թուի «խուզել», «բաները իրար անցնել», նշանակութեան մէկ երանգը:

ԽՈՒԼԱՏԿԻԼ = մարմնոյ անդամներուն, յօդուածներուն բռնուիլ, ցաւիլ, թմբիլն է: Վիճակ մը որ գէշ գիրք մը առած կամ յոգնած ըլլալէն յառաջ կու գայ: Տես «խոլ»:

ԽՈՒՂՈՒ = խոր, գոգաւոր, իբր «խորովակ, եալ»:

ԽՈՒՄ = խմել բային արմատը: Կերուխում զոյգին մէջ կ'երեւնայ: Ուրեմն գրաբարին ինչ-ինչը պէտք է «խում-խում» ձեւէն սեղմուած ըլլայ:

ԽՈՒՐՈՒԻԼ = տխրիլ, խարուրիլ: (Տես Դ գլուխ, ընտիր բառերու շարքին մէջ):

ԽՈՒԹ = կափարիչ: «Խուփը», վրան զնել»:

ԽՊԸԼԻԿ = Յոյժ տանել եւ նիհար մանուկ, (Իբր թէ աղէկնաց փոքր ըլլար):

ԽՊԸԼՏԱԼ = քնացած ատեն շարժիլ, խըտիլ:

ԽԻԿԱԼ = խորդալ: Ասկէ է հետեւեալ ակտանուններ:

ԽՈՏՈՒԿ = ձիտին առջեւ մասին վրայ ուռոյց, որուն ընդհանրապէս կ'ընկերանայ աղվորո գծուարանութիւն մը (Փռ. goitre.) Այս ինչ անձը 'խոտուկ ունի, կ'ըսեն:

ԽՈՒԹԻՆ = խրթին:

ԽՈՒՈՎ = սրգողած, ան որ ցաւած ըլլալով մէկուն վարմունքէն այլ եւս չ'ուզեր անոր հետ խօսիլ կամ տեսակցիլ: «Հետս վեց ամիս է ուր խոով է», «Մինչեւ երբ աղբորդ հետ խոով տի կենաս», «Էրիկ կնիկ խոով ին»,

ԽՈՒՈՎԻԼ = սրտմտած ըլլալով յարաբերութիւնները դադարեցնել: «Հետս խոովեր է», (ՏՃ. Ի-Ռէ+): Այս պարագային մէջ ալ բառը դասական առումէն տարբեր երանգ մը ստացած է, եւ կարեւոր երանգ մը:

ԽԻՆՂԷՆ = ահագին, վիթխարի: «Խրեղէն աղիկ մին ես էղեր», Հրեղէնի, հրեշտակի նմանութեամբ ըսուած է:

Ծ.

ԾԱԼ = ծալիմ բային արմատը, կը տեսնուի հետեւեալ բարդին մէջ:

ԾԱԼՄԱՇԼԸՆԵԼ = երկար ատեն ծալած մնալով՝ ծալքի գծերուն վրայ մաշած ըլլալ. հիւսուածոյներու վրայ կ'ըսուի:

ԾԱԼԵԼ = 1. ծալել, 2. փոխարեբարբար՝ խօսքը վերջացնել, խնդրել մէկ կողմ գնել: «Ծալէ»:

ԾԱԼՔ = ծախուիլ, վաճառուի գինը: «Աք ին հակագիրը»:

ԾԱԿ = ծակ: Կրկնաւորն է ծակ ու ծուկ:

ԾԱԿԻԼ = ծակիլ:

ԾԱԿԻԼ = 1. ծակիլ, 2. Գաղանիքը գուրս կ'ընել:

ԾԱԿԻԼԻԼ = կրկնաւորը կը նշանակէ շատ ծակերու բացիլը: «Ծակծկիմ», անէծք է:

ԾԱԿԻԿ = ծաղիկ: «Արեւելից ծաղիկ», արեւագարձ ծաղիկն է: «Դուռն ինչ ծաղիկ ես» հեգնական է: Բայն է ԾԱԿԿԻԼ:

ԾԱԿԿԱԶՈՐԴ = ծանօթ տնի օրը. այլուր ծառգարգալ կոչուած:

ԾԱԿ = գլխու մազերուն մատերու բաժնուած եւ հիւսուածը: Ծամբը հուսել ու ծամբը երկան ին,

ԾԱՄԵԼ = 1. ծամել, 2. խօսքը բերնին մէջ դարձնել, վարանիլ, ազատօրէն չխօսիլ: «Խօսքը կու ծամէ»:

ԾԱՌ = ծառ: Կ'ըսեն «ծառ ու ճեղ»:

ԾԱՌԱՅ = քաղաքավարական ձեւով կ'ըսեն «ծառայ իմ», իբրեւ մեզ բարով, կամ

